

JUDITH

Novella ta' PAWLU MIFSUD

Meta wasalna Portmadoc kienu saru s-sebgha ta' fl-ghaxija. Konna ferm ghajjiena wara tmenin s'ghat ferroviya minghajr waq-fien ta' xejn. U billi kien għoddu dalam kelli seba' mitt sena nsib id-dar fejn kellna moqoghdu jien u siehbi John. Għalhekk, bla tniki-kir xejn, nizzilt il-bagalja tqila mill-ixkaffa tax-xibka fil-vagun fejn konna, kaxkartha tul il-kuritur dejjaq u ma' l-ewwel bieb għal barra qbiżt fl-art fl-istazzjon. Siehbi John għamel bħali.

Il-ferrovija tat tisfira ohra, il-magna reġġghet bdiet tkarwat, ir-roti qarmcu u fi ftit hin iehor kienet telqet biex tissokta t-triq li kien fadlilha. Siehbi John u jien sibna ruġna wehidna. Kien hemm x'erbgħa min-nies ohra li kienu niżlu magħna imma dawn donnhom kienu midhla tal-post u jafu sew x'kellhom jagħmlu u fejn se jmorru. Kollha haqna bilgri mill-istazzjon u telqu lejn darhom. Ahna t-tnejn biss bqajna qisma żewġt erwieħ mitlufa.

"X'se nagħmlu?" staqsejtu nitbissemm.

"Jien daqsek naf," qalli.

Daqsxejn ta' zaġġuġħ, liebes l-uniformi sewda, resaq lejna, talabna l-biljett tal-ferrovija u qata' nofsu għalih. In-nofs l-iehor tahluna lura. Dan kien se jservina biex nerġġhu lura bih lejn Londra fi żmien tliet għingħat ohra.

"Hawn qisna ġejna Had-Dingli," qalli John bid-dahka. "Xi kwiet hawn."

"Int aqbad hwejġek u imxi warajja," wegibtu jien. "Issa nsaqsu 'l xi hadd fit-triq."

U hrignu barra mill-istazzjon.

Lanqas ilhaqna rrisna fit-triq li ma resaqx wiehed xih fuqna, sellmilna u offrielnal li jwassalna bil-karożza żgħira tiegħu. Bżajt li se nonfqu xi partita flus ta' duk il-kirja u għalhekk staqsejtu: "Hawn xejn bogħod għal Garth Terrace?"

"Hawn biċċa għmielha. U t-triq għat-telgha," wegibni. U mibagħhad issokta: "Fejn tridu tmorru sewwa?"

Qabeż John u qallu: "Għand Mrs. Hughes ta' Gwynle House. Taf fejn?"

"Dik nafha hafna. Irkbu ha nwassalkom." U qabad il-bagalji tat-tnejn u mexa bihom lejn il-karożza. Ahna ma tkellimna xejn u dħalna bil-qieghda fil-bank ta' wara. U l-habib xwejjah tagħna saqna 'l hemm u f'kemm ili ngħidlek hadna fejn kellna naslu.

Meta ġejt biex inhallsu qalbi għamlet tikk għax bżajt li se

jitlobna xi lira, imma, bi tmintax irbieghi kull wiehed fiqna. U hadt ir-ruh ghax nghidlek li konna rridu ghoxnin minuta biex niġu bil-mixi l-iktar minhabba l-bagolli tqal li kellna.

Mrs. Hughes kienet qiegħda tistenniena. Jiena kont ktibtiha minn Londra u għidtilha meta u x'hin kellna naslu u hi kienet wegħbitni biex tgħidli li kolloxx kien sewwa. Sellimna bil-qalb lil xulxin, għedna x'erba' kelmiet ohra, l-iktar fuq il-vjaġġ li kellna, u mbagħad, din il-mara xwejha għamlet sinjal lil bintha biex ittellagħna fuq u turina l-kamra li kienet hejjiet għalina.

Nghid is-sewwa lanqas kont intbaht b'din bintha li kienet im-rekkna wara purtiera hoxna. Imma meta dehret quddiemna u ddef-fset bejnietna biex nitilghu t-taraġ warajha, jien u John ħarisna lejn xulxin imbiissma u b'dik it-tikmiza fuq xufftejna li riedet tfisser: "Prosit hej, x'nagra ta' tfajla dñ! Hawn mhux se nkunu wehida."

Tabilhaqq. Kienet tfajla mogħla hawn, xagħharha safrani u wiċ-ċha tond bajdani u għajnejha sbieħ kohoġ. Sthajjiltha angħu mill-iżżejn bih il-mistrah tar-raħal tiegħi f'jum il-festa. Xi ġmiel!

Urietna l-kamra tagħna, fethitilna t-tieqa għall-arja, tbissmitilna waħda kbira li ħassejtha niezla bnina daqs l-ghasel f'qalbi, u mbagħad telqet 'l isfel b'tixjira ħafifa ta' idejha. Kliem, imma, x'ejn li xejn.

Għalaqt il-bieb tal-kamra u qbadt inhott ħwejġi mill-bagalja biex inpoġġi kolloxx f'postu fil-kxaxen tal-gradenza u fl-ispallieri tal-gwardarrobba. John poġġa bil-qiegħda fuq pultruna u ma mess xejn b'idejha. Kien jidher għajjen aktar minni u ried jiehu ftit nifs qabel jirraŋġa ħwejġu.

"Xi tgħidli għal dik it-tfajla, John?" għedthi jien biex inkun għedt xi haġa.

"Id-dinja! Xi ġmiel ta' sieħba dik," qalli. "Imħatra hadt grazzja magħha, Lipp?"

"Inġbidt lejha aktar minn ka'amita. Imqar li kelli nakkwista waħda bħalha, kieku żgur niżżewwiġha avolja qatt ma kelli ħajra nġharraqha s'issa," wegħbtu f'nifs.

"Għandek hawn tliet ġimġhat. Tilhaq tidraha sew u tara naqra waħda x'issarraġ, imma, tibdiex thewden minn issa. Ftakar li hawn ma ġejniex xalata. Titlifix rasek, Lipp, ghax inkella addiju eżami u addiju diploma u addiju kolloxx."

Konna ġejna hawn għal tliet ġimġhat ma' xi studenti ohra mill-Università ta' Londra biex nġallmu l-Ingħiz fl-iskejjel primarji ta' North Wales. Maltin konna biss John u jien, mill-bqija kien hemm tfajliet u ġuvintur minn kull naħa tad-dinja: suwed, kannella, sofor u x'naf jien. Ilkolli konna ġejna għal żmien ta' prova fi skejjel differenti ta' dñ in-naħa u konna nistennew li niġu spezzjonati xi

hames jew sitt darbiet mill-professuri taghna qabel niksbu d-diploma fit-tagħlim tal-Lingwa Inghliża.

Siegħa wara, lehen ta' raġel kellimna minn qrib il-bieb ta' kamritna biex igharrafnha ninzlu isfel għaċ-ċena. Qgħadna f'naqra ta' kamra pulita b'mejda fin-nofs imhejjija għal tnejn. Iċ-ċena kienet iklha hafifa għall-aħħar: platt insalata bis-salami u ftit kemmxajn ħobż bil-butir, bieqja frott ta' bott bi ftit krema fuqu, u kikkra tē tahrāq.

Newlitilna l-platti u daret magħna l-omm. It-tfajla ma dehret qatt iktar 'l hemm dik il-lejla. Sthajjilt li baqgħet fil-kċina tlesti l-ikel għalihom u taħsel il-platti, jew tagħmel xi faċenda oħra fid-dar. Il-missier gie u qagħad jittkellm magħna fis-salott għal xi siegħa u mbagħad skuża ruhu u mar ikompli ma' martu u bintu fil-kamra ta' ġewwa. Domna nisimghu t-treddin tagħhom b'lingwa li ma nifhemux sa siegħa tard u meta deħrilna, John u jien, tlaġna 'l fuq mill-ġdid lejn kamritna biex nistrieħu u norqdu. L-għada ridna naqbd u l-karozza tat-tmienja biex kull wieħed minna jibda x-xogħol fil-iskola tiegħu.

Fil-ghodu qomna u nżilna għat-tē ftit wara s-sebgha u kwart u din id-darba t-tfajla giet iddur bina hi. Newlitilna l-ħobż mixwi u l-bajda moqlija bil-perżut, u kull tant kont naraha thares lejna u titbissem. Kelma li kelma, imma, baqgħet ma qalitx. Jien wabħalt f'raşi li nkellimha u ma' l-ewwel waqt li sibbt staqsetha: "Qajjimniek kmieni llum, hux?" Twegiba ma tatnix u mid-dehra lanqas kienet intebhet li kellimtha għax issuktat ixxekkek 'l hawn u 'l hinn qisu ħadd ma kien qallha sejn.

Kienet semgħetni ommha, minflok, u giet tigri dlonk mill-kċina hdejna biex kieku twieġeb għaliha hi. Qaltilna biex niskużawha lil Judith — hekk kien jisimha mela! — għax dik ma kienet tkun taf x'ahna nġhidu. Għax Judith kienet muta u truxa mit-twelid. Hi u żewġha kienu jiftehmu magħha kollox bis-sinjali.

Din l-aħbar ta' swied il-qalb għagġbitni għall-aħħar u, nġhid għaliha, hassejt qalbi tingħafas u fommni jitbikkem. Ma kienx fiha ħasra, jewwilla, xebba sabiha bħal dik nieqsa mill-kliem u mis-smieġh! Għalhekk, nifhem jien, kienet qiegħda tinheba minna daqstant. Kienet tistħi u thossħa titħawwad meta tara lilna nitkelmu quddiemha u hi tibqa' ma taf qatt x'qegħdin nġhidu jew x'nixtiequ nwaşşulha. U thassartha tant lil Judith li x-xrara ta' mħabba li kienet kibset f'qalbi għaliha awl il-lejl, minflok ma ntfiet u keshet quddiem dan id-difett fiżiku tagħha, kompliet thaġġa u taqbad f'ħuġġieġa mar. Fhimt li qalbi kienet sfat mirbuħa għal kollox minn din t-tfajla u ma stajt ninsieha qatt.

Jum wara l-iehor il-hajja tieghi u ta' siehbi John f'dik id-dar saret wahda ta' hena u mistrieh. Sirna qisna tnejn ta' gewwa u, fil-ghodu qabel ix-xoghol u fl-ghaxija wara l-iskola, konna nfittxu lilhom u huma lilna biex nitkellmu bejni etna u nifirhu b'xulxin. Jien, nghid ghalija, kont nickellem mill-inqas u l-ftit li kont nghid kien ikun biex inkomp'i magghom. Mohhi kien intafa' jhewden fuq Judith u ma kontx nohlom haga ohra ghajr li nsib il-mod u l-hin biex nuri lil din it-tfa'la bl-imhabba li kelli f'qalbi ghaliha.

Imma Judith ftit kienet tersaq lejna wehidha u dejjem stenniet li jkun hemm ommha jew missierha qrib biex tigi hdejna. Kont nara x-xenqa kbira taghha li tkun taf x'ahna nghidu u, kultant ommha kienet tithajjar ttihemha bis-sinjali. U malli taqbad xihaga, araha tiehu gost, titbissem u thares lejna t-tnejn. Ghajnejha kienu jibbru bil-ferh qisu jridu jkellmuna huma. Saret taf li John kien mizzewweg u kellu ga zewg subien u li jien kont ghadni guvni bla ebda rabta ta' xejn. Saret taf li x-xoghol taghha fid-dar, l-iktat li ddur bina mill-ahjar li tista' u taqdina f'kollox, kien apprezzat ferm minna. U saret taf ukoll li jien xtaqt mehodha mieghi Malta biex tqatta' xahar btala halli tgwadi x-xemx u l-bahar li huma tant kienu mixteqin minnhom. Din il-proposta ghogbitha shih lil Judith ghal-kemm ommha u missierha dehr u bierda u ma tawni l-ebda kelma soda.

John intebah bil-genn tieghi ghal din it-tfa'la msejtna imma ta' habib li kien hass li ma kellix nintlef u naghma fil-blubat tieghi wara tfa'la barranija li kellha nuqqasijiet serji. Kien jifhem il-konsegwenzi li setghu jinqalghu l-quddiem. Ghaldaqstant wissieni kif kien jixraq. Qali li l-familja tieghi kienu zgur jopponu zwiég ma' tfaja immankata meta s-sahha fi hwejjeg bhal dawn hi l-aqwa dota. U xi nghidu, imbaghad, ghal isien in-nies ta' rahli fejn kulhadd hsiebu fis-salib ta' l-iehor! U ghal waqt wiehed hassejt li John kellu mitt elf ragun u li dan il-genn tieghi kien jehlieg jintemm minnufih. Ghamiltha f'mohhi li fuq din il-bieca ma nabsibx iktar.

Lejla wahda, xi gimgha wara dan, sibt ruhi d-dar wahdi ma' Judith. Wara c-cena, ommha u missierha libsu pulit u hargu mid-dar biex imorru jzuru xi hbieb. Siehbi John kien mar jiltaqa' ma' xi studenti ohra fix-'Ship & Castle' biex ighaddu saghtejn jiddiehku u jixorbu l-birra. Jien bqajt gewwa u qghadt fis-salott fejn kien hemm in-nar imkebbes u nxthett naqra ktieb ghas-shana. Barra kien il-ksih u x-xita niezla raiq.

Judith baqghet fil-keina tnaddaf imma, malli helset, giet ma' genbi fil-kamra fejn kont. Poggejt fuq sufan ftit 'il boghod u dlonk harset ghan-naha tieghi b'dawk l-ghajnejn sbieh qisha tridni nkel-limha. Kif stajt, bis-sinjali ta' idejja, qbadt infihemha li kull ma

kien fad'ilna ngħaddu hemmhlekki kienu biss jumejn u mbagħad konna nitilqu lura lejn Londra. Kemmxet xufftejha biex turini li ma xtaqitx li nitilqu. Tkellimt fuq ix-xogħol tiegħi ta' l-iskola u hafna hwejjegħ ohra li ma niftakarx. Hriġt il-kartiera mill-but u wnejtha xi ritratti tiegħi mal-hbieb hdejn il-baħar jew fil-kampanja. Hi qamet u gabet xi ritratti tagħha. Resqet aktar qrib u hekk imgeddsin domna siegħa shiħa nittamaw inferrgħu qalbna wiehed lil ohra. U f'waqt minnhom, meta r-ras tagħha nizlet tistrieħ kemmxejn fuq spallti u għajnejha daru lejja b'xenqa ta' mhabba u bit-tama li ssib qalb ohra li thobbha u tifhimha, jien, bla naf kif, htaftilha idejha f'tiegħi u għafasthom kemm kelli hi'a. Hi ma tnafrtitx. U jien kieku ridt inhaddanha sewwa miegħi u nagħtiha bewsa fuq xofftejha zghar. Ma nafx x'kont naghmel, tabilhaqq, imma f'dak il-waqt smajt il-bieb ta' barra jinfetah. Inhsadt. Qomt u mort poġġejt fuq pultruna f'tit 'il bogħod u hi, għax tgħid, intebhet x'kien ġara u rrengat ruhha sewwa tistenna li jidhol xi hadd hdejna dlonk.

Tfaċċa missierha u meta rana t-tne'n kwieti baqa' qisu xi f'tit mistagħgeb imma għamel ta' birruhu li ma ġara xejn u raġa' haroġ. Gie f'tit wara u għamlilha sinjal biex tmur thejjeu kikkra tē tahraq. Lili stedinni mmur fil-kamra l-ohra biex noqogħdu naraw it-Televiz u għalkemm ma kelliħ hajra nqum għamilt dak li xtaq hu. Mohbi kien għadu mit'uf ihewden u johlom bl-imhabba li hakmitni f'sa't wiehed għal Judith, u qalbi ma kienet tixtieq xejn għal li naghmel tagħha lil dik it-tfaċċa muta għal kollox u għal oħra. Fehemti kienet waħda: li jien u Judith inkunu ta' xulxin.

Meta John raġa' lura mill-'pub' f'titxt għedtlu b'kollox u tlabtu jagħtini l-parir tiegħu kif inkun mista' nfisser ruhi lil Judith u nuriha ċar li xtaqt naghmilha marti. John deher imhawwad. Il-birra li kien xorob ma kenitx thallih jahseb ċar biżżejjed. Jista' jkun li l-kliem tiegħi hasdu għall-aħħar u ma kienx jaf x'jaqbad iwiegeb. Qalli biex għal dik il-lejla mballu kollox iġġaddi bil-kwiet u mbagħad l-ghada fil-ghodu, meta l-fawra tal-ġenn kienet tkun intfiet u birdet xi f'tit, hu kien jara u jiddiskuti l-affari miegħi bil-kwiet u bil-għaqal kollu.

Għadda jum iehor u jien xorta bqajt bl-istess hsieb f'rasi: lil Judith ridt nuriha li nhobbha minkejja kollox mill-iktar fis. John baqa' pass lura u l-parir li tani kien xott kemm jista' jkun. Qalli li l-ghada kien l-aħħar jum tagħna f'dik id-dar u kien iħossu zgur li meta darba nkunu tbeġhedna minn hemm għal kollox jien kont nasal biex ninsa 'l Judith daqs li kieku qatt ma għexet f'hajti. Talabni biex inrazzan lili nnifsi għal f'tit siegħat ohra unibqa' ma nuriha xejn bil-fehma tiegħi. Jien kont nabsibha mod iehor imma

n-nuqqas ta' hila fija żammni lura u bqajt bqajt biex ghamilt dak li qalli ħabibi John.

Qabel irqadna John gharrafni li l-ghada kellna niċċelebraw l-aħħar lejla f'Portmadoc b'party kbira fil-Lukanda 'The Sportsman'. Kellu jkun hemm il-professuri kollha tagħna kif ukoll l-istudenti u bosta h'bieb oħra ġodda. Kont naf li ma stajt x nonqos għaliex minbarra li ħafna kienu ilhom il-jiem jistaqsu għalija ma kienx ikun xieraq li niskarta għal din l-okkażjoni ta' ferh ukoll. U lil John tajtu l-kelma li mmur.

Fis-sitta ta' diġ l-aħħar lejla tagħna f'North Wales, John u jien knona ninsabu fil-lukanda 'The Sportsman', l-ikbar waħda ġewwa Portmadoc. Kien hemm jistennewna l-istudenti kollha, tfajliet u ġuvintur, li daru magħna dlonk, l-iktar mieghi, u bdew itaptpuli fuq dahri waħda f'waħda.

"Fejnha rasek, Phil?" staqsewni xi tnejn minnhom. "Kemmi kont imħabbat f'dawn it-tliet ġimgħat biex mank ħallejtna narawk naqra!"

Kiem bħal dan tani x'nifhem li John kien tarraf il-ġrajja ta' mħabba tiegħi lil xi hadd fosthom u, ma jistax jonqos, il-ħarira ġriet u l-bieċa sar jaf biha kważi kulhadd. Kelli, għalhekk, nitqanna u ma nwegibhom xein. Xrobna flimkien kemm-il darba, u mal-professuri wko' li ferhu jarawni hemm f'dik il-lejla. Wara l-whisky tajnieha għall-birra u f'hin minnhom John u jien sibna ruħna fuq mejda f'rokna bit-tazza kbira tal-'bitter' quddiemna, bil-karawett mielaħ f'idejna u s-sigarrett idahħan bejn xufftejna. Konna nieklu, nixorbu u mpejpu ferħanin issa li l-kors kien wasal fit-tmiem u l-ghada kellna nerġghu lura lejn il-ghagħha u t-tlellix ta' Londra.

Inzerta kien hemm ukoll fuq il-mejda tagħna s-surmast ta' l-iskola ta' Portmadoc li bħal surmastrijiet ta' skejjele oħra kien ġie mistieden għall-festa ċkejnkna ta' diġ il-lejla. Malajr qbadna diskursata twila, issa fuq l-istudju tagħna u issa fuq il-ġżira żgħira li fiha twelidna, Malta. Tkellimna fuq mitt haġa oħra sakemm sa fl-aħħar, ma nafx għaliex, ried jaf fejn konna allogġati tul dawn it-tliet ġimgħat go North Wales.

"Għand Mrs. Hughes," għedtlu jien.

"X'Mrs. Hughes hi?" qalli bid-dahka; "Għax hawn Hughes issib kemm trid?"

"Diġ li toqgħod f'Garth Terrace, dar kbira fit-telgħa ta' wara l-posta. Id-dar jisimha Gwynle..." issuktat infiehm u jien.

Imma billi kien qisu għadu ma ġiex fiha min kienet din Mrs. Hughes, qabeż John u qallu dak li jien bzajt intarraflu biex ikun jista' jintebah sewwa.

"Għandha tifla waħda, sabiha, jisimha Judith."

"Tghiduli xejn ghax naf mim hi. Meta semmejt 'Judith' ġejt fiha mill-ewwel ghax mhux żgur hawn ohra jisimha bhalha f'Portmadoc. Xortiha hażina dik it-tfajja, miskina," qal f'nifs wiehed Mr. Jones, is-surmast haħibib ġdid tagħna.

"Muta u truxa hux?" stqarrejt jien bil-qajla qisni beżghan li se nikxef xi siġriet.

"Mhux hekk biss," issokta jghidilna hu, "imma dik kienet iżżewġet lil wiehed suldat Ingliż xi tliet snin ilu. Kien ġie stazzjonat hawn għal ftit taż-żmien u qabad magħha. U wara sena telaq u hallieha warajh. Ma riedx jaf biha aktar. Min jaf x'sar minnu llum?"

Din l-aħbar xejn mistennija bilkkmet kemm lili kif ukoll lil John. Min qatt kien jobsor li Judith kienet miżżewġa? U kif baqghu ma qalu xejn fuq hekk la hi u lanqas ommha u missierha? U mbagħad fuq kollox, għaliex kelli niġġennen wara waħda li kienet diġà tat qalbha lil haddiehor?

Harist lejn John u fhimt li kien iħoss ruhu mistagħġeb għall-aħbar. Imma aktar milli sewditlu qalbu kien jidher kumtent u mohhu mistrieħ b'din l-aħbar. U dan minhabba fija. Kien iħossu żgur li jien kont issa naqta' jiesi darba għal dejjem minn Judith u li qatt ma kont se nasal niżżewwēg waħda li ġa ntrabtet ma' bniedem iehor uko:l jekk dan dahak biha u harbitliha hajjitha.

U jien? Għal waqt wiehed bqajt iħsummat mingħajr ma lissint kelma waħda. Hassejt l-għaraq kiesaħ ixoqq għalija. Hassejtni mistordi u l-ghelug t'hemm ġewwa habat iġibli l-ħass hażin. Id-duħħan tas-sigarretti u r-riha tax-xorb kienu bdew iqallbuli l-istonku u l-menti. Hassejt f'daqqa waħda lbżonn li nehles minn hemm fis u noħroġ għall-beraħ ta' barra. Ridt inxomm issa l-arja friska li ma kenitx immiġġsa bin-niket u l-qrusa tal-hajja. Ridt noqghod waħdi biex insib il-faraġ fit-thewdin ta' moħħi tqil. U fi ftit hin iehor raġt kif skużajt ruhi minn Mr. Jones u haħibi John u ġbidt dritt għall-bieb ta' barra. Xi hadd li rani hiereg ġhajjatli biex iġidli li kienet nieżla x-xita. Ma tajtx kas. Irfist barra mill-bieb u tlaqtilha nimxi ma nafx il fejn sewwa. Lixxarrabt għasra imma hassejtni mistrieħ. Engajt lura lejn id-dar xi sagħtejn wara u dħalt morqod bla ma kilt jew kellimt 'il hadd. John kien għadu ma dahalx imma meta ġie lura baqa' ma kellimni xejn li xejn fuq il-bieċa. Il-ghada filghodu tlaqt minn dik id-dar qisu qatt ma kien xejn. Sellimt lil Judith imma nfridt minnha qisni qed inhalli warajja tarbija ta' sena. Qalbi kont inhossha kiesha silġ u moħħi kwiet u hieles minn kull dell ta' ħsieb.

Għaddew iktar minn tliet snin minn dik id-darba li kont sibtr ruħi fid-dar tas-sbejha Judith ġewwa Portmadoc. Ninsab illum mill-

gdid fid-dar t'ommi u għalkemm it-tletin sena ili ftit li għalaqthom għadni ma żżewwigtx u, s'issa, m'għandi l-ebda ħajra li nġharraqha. Inħoss li l-imħabba dahket bijja, ma sibtx xorti magħha, u għalhekk, ma għandix x'irridha. Għaddej tajjeb ħafna mingħajr mara u mingħajr imħabba. Fi ftit kliem inħoss li ż-żwieġ mhux tajjeb għalija. Disk hi l-affari kollha!